

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ М. АУСТА "POLEN UND RUSSLAND IM STREIT UM DIE UKRAINE")

Ткаченко Ю. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Статтю присвячено дослідженню особливостей реалізації українських лінгвокультурем у німецькомовному науковому історичному дискурсі (на матеріалі книги М. Ауста "Polen und Russland im Streit um die Ukraine"). Виявлено та описано ключові способи відтворення українських лінгвокультурем у німецькомовних наукових оригінальних текстах історичного спрямування. Доведено, що ключовими способами відтворення українських лінгвокультурем в німецькомовних наукових оригінальних текстах історичного спрямування є транскрипція чи транслітерація та калькування, супроводжувані коментарем або відповідними ілюстраціями.

Ключові слова: лінгвокультурема, німецькомовний науковий історичний дискурс, транскрипція, транслітерація, калькування.

Tkachenko Yu. V. The methods of reproducing Ukrainian linguoculturema in the german discourse (on the material of the book of M. Aust "Polen und Russland im Streit um die Ukraine"). The article aims at investigating the process of realization of Ukrainian linguocultures in German scientific historical discourse which are caused by different extralingual and intralingual factors. Linguocultureme is understood as a special language unit of various linguistic status (from a word to textual fragment) which nominates a definite cultural object. The author clarifies the notion of «linguocultureme» and analyzes modern approaches to their classification. In the context of the research the chosen classification comprises proper names, antroponyms, toponyms, argonyms, ethnographical lexics. As a source of linguoculturemes the author considers folk poetic works, historical and ethnical scientific works, quotations of prominent scholars and artists, literary works and publicistic texts, images of prominent people who are the representatives of the national interests of the whole nation. The article also deals with the criteria of defining Ukrainian linguoculturemes in German scientific historical discourse, among which we distinguish: 1) semantic, 2) grammatical, 3) stylistical and 4) translational. The research is performed on the basis of the scientific work "Polen und Russland im Streit um die Ukraine" by Martin Aust, where about 1000 linguoculturemes has been single out and described. Special attention is payed to the process of singling out and description of key ways of revealing Ukrainian linguoculturemes in original German scientific texts on different historical topics. It is proved that the key ways of revealing Ukrainian linguoculturemes in German scientific historical discourse are: transcription/transliteration (50%), and calk (25%), which are supplied by proper commentaries (15%) and illustrations (10%). The author draws the conclusion that translation Ukrainian linguoculturemes into another language (German) makes it possible to reveal additional specific cultural meanings contained in the analysed linguocultural elements (linguaculturemes).

Key words: linguocultureme, German scientific historical discourse, transcription, transliteration, calk.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Проблема вивчення взаємозв'язку мови і культури є одним із актуальних напрямів сучасної мовознавчої науки, зокрема і лінгвокультурології. Загальновідомо, що мова слугує найважливішим засобом не тільки спілкування і вираження думки, а й акумулювання знань культури. Саме цю частину культури і цю частину мови, на думку В. Виноградова, слід вивчати у перекладознавчому ракурсі «з метою більш повного і глибокого розуміння оригіналу та відтворення відомостей про ці цінності в перекладі за допомогою мови іншої національної культури» [1, 37].

Сьогодні вчені вважають, що національно-мовний образ світу як комплекс понять і відношень, що фіксується мовою певного етносу, виявляється на різних мовних рівнях (В. Воробйов, В. А. Маслова, Н. Зайченко, Т. Кіс, М. Шевченко). Найповніше він представлений у лексико-семантичній, фразеологічній та синтаксичній системах мови, зокрема у групі слів і словосполучень, у яких через поняття

втілюються такі риси народу, як географічне місце проживання, громадський побут і звичаї, основні галузі господарства, промисли і ремесла, поселення і житло, національний одяг, традиційні страви, зовнішність, типові внутрішні стани, сім'я і родинна обрядовість, мистецтво, вірування, мораль тощо.

З іншого боку, мовні одиниці різного лінгвістичного статусу, що містять інформацію про культуру носіїв мови, стали предметом вивчення різних наук: культурології (концепти, фрейми, скрипти), психолінгвістики (прототипи), лексикології (реалії, культурно-маркована лексика/лексика з культурним компонентом/культурологічно значуща лексика), перекладознавства (безеквівалентна лексика). Однак вказані терміни на позначення цього лінгвістичного явища «мандрують» від науки до науки, відмінності між ними не завжди очевидні, а тому часто постає питання про роль і місце мовних одиниць з культурним складником у системі оригіналу загалом, а також про способи їх відтворення у перекладі.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою вивчення шляхів відтворення лінгвокультурем у перекладі та їхніх трансформацій, що дає можливість виявити додаткові культурні смисли, вкладені в лінгвокультурних елементах будь-якого тексту, серед інших і наукового. Адекватно відтворені лінгвокультурами у перекладі можуть слугувати джерелом новітнього розуміння культурних стереотипів оригінального тексту в межах тієї чи іншої мовної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Семантико-культурні особливості номінації культурно-маркованих мовних одиниць були об'єктом дослідження багатьох науковців – як у вітчизняній, так і в зарубіжній лінгвістиці, зокрема Н. Арутюнової, В. Буряковської, А. Вежбицької, С. Воркачова, В. Воробйова, В. Карасика, С. Кошарної, В. Красних, В. Маслової, З. Попової, Г. Слишкіна, Ю. Степанова, В. Телії, В. Тхорика, Н. Фанян, О. Хроленка, В. Шаплеїна, О. Шейгал та ін.

На позначення мовного знака культури в сучасних мовознавчих студіях вживаються такі терміни, як-от: «знак етнокультури», «етнокультурний концепт» (В. Жайворонок), «мовно-естетичний знак національної культури» (С. Єрмоленко), «мовний знак національної культури» (Н. Зайченко), «лінгвокультурний концепт» (С. Воркачов, В. Маслова), «культурно маркована одиниця», «слово з національно-культурним компонентом семантики» (Є. Верещагін, В. Костомаров), «національно-культурна одиниця», «культурема» (С. Прохорова). У перекладознавчих студіях подибуємо терміни: безеквівалентні слова, реалії, фонова лексика, культурологічні номінації, слова з національно-культурною конотацією, етнокультурно марковані слова, національно маркована лексика, мовні стереотипи та ін.

Останнім часом почав уживатися термін «лінгвокультурема», що виник із розвитком спеціальної галузі – лінгвокультурології (див. праці В. Воробйова, В. А. Маслова, Н. Зайченко, Т. Кіс, М. Шевченко та ін.). Лінгвокультурема як одиниця лінгвокультурології ще недостатньо вивчена, теоретичні засади та методологію її аналізу розроблено лише частково, зокрема у працях К. Бусуріної, В. Воробйова, Л. Мацько, М. Шевченко та ін. Тому досі дискусійним залишається питання дефініції лінгвокультурами, структурних компонентів її значення, ідентифікації, опису та систематизації лінгвокультурних одиниць, а також способів їх відтворення у процесі перекладу.

Формулювання мети і завдань статті. Метою статті є виявлення і опис способів відтворення українських лінгвокультурами в німецькомовних наукових оригінальних текстах історичного спрямування.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- уточнити зміст поняття *лінгвокультурема* та проаналізувати різні підходи до його класифікації;
- визначити критерії виокремлення українських лінгвокультурами в німецькомовних наукових текстах;
- виявити і описати ключові способи відтворення лінгвокультурами в німецькомовних наукових текстах історичної тематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що предметом вивчення лінгвокультурології є одиниці мови культурно-когнітивної семантики. В. Маслова до таких одиниць відносить ті, у змісті яких виявляється частина, обумовлена особливостями національної культури, етнічної свідомості і які «мають символічне, еталонне, образно-метафоричне значення в культурі» [6, 53]. У царині перекладознавства важливе місце посідає саме культурологічний аспект перекладу, де основним завданням виступає пошук принципових відмінностей між оригінальним текстом і текстом перекладу. Учені (В. Виноградов, В. Воробйов, В. Комісаров, Л. Латішев, О. Потебня, В. Телія, С. Тер-Минасова, А. Швейцер та ін.) насамперед цікавляться відмінностями не так у мовній формі, як у культурологічних факторах, що виявляються під час детального зіставлення різних варіантів культурно маркованого тексту оригіналу та його перекладу. Тому в контексті нашого дослідження під *лінгвокультуремою* розуміємо таку мовну одиницю певного лінгвістичного статусу (від одного слова до цілого тексту), яка називає / виражає ім'я певного культурного об'єкта.

Традиційно джерелами походження лінгвокультурами вважають: 1) народну поетичну творчість, яка є суттєвою частиною національної культури народу, важливим джерелом пізнання цивілізації та історії, відтворенням суспільної свідомості нації; 2) пам'ятки історії, спеціальні історичні, філософські, соціологічні, літературознавчі, лінгвістичні, естетичні та інші дослідження; 3) вислови діячів науки, мистецтва та літератури, у яких втілено найважливіші оцінки нації та національної особистості; 4) літературні твори як вторинні модельовані системи, у яких знайшла художнє відображення національна особистість (типи та образи) та публіцистика; 5) видатні особистості як модель національної особистості (наприклад, Тарас Шевченко, Павло Глазовий, Леся Українка, Ярослав Мудрий – для української національної особистості; Генріх Гейне, Йоган Себастьян Бах, Йоган Вольфганг фон Гете – для німецької національної особистості); 6) думки й судження іноземців про певну націю та її культуру [2, 56].

Важливо наголосити, що культурна інформація виражається в лінгвокультурами по-різному – через культурні конотації, оцінні смисли, ціннісні орієнтації, одиниці мови, що відображають ментальний образ народу і слугують основою для їхньої класифікації [3; 4].

Специфіка національно-мовної картини світу українців, мовна особистість як носій етнокультурних знань, культурно-мовна компетенція, міфологеми, внутрішні форми слова, народна фразеологія, які є ключовими для нашого дослідження, представлені в праці В. Кононенка [5].

Відомо, що перша класифікація лінгвокультурами належить В. Масловій. Вона охоплює дев'ять груп лінгвокультурами: 1) безеквівалентні мовні одиниці і лакуни; 2) міфологізовані мовні одиниці: архетипи і міфологеми, обряди і повір'я, ритуали і звичаї, закріплені в мові; 3) пареміологічний фонд мови; 4) фразеологічний фонд мови; 5) еталони, стерео-

типи, символи; 6) метафори і образи мови (асоціації, створювані внутрішньою формою слова); 7) стилістичний уклад різних мов; 8) мовна поведінка [6].

Г. Тургунтаєва поділяє лінгвокультурами на: 1) власні назви: а) антропоніми; б) топоніми; в) артоніми; г) ергоніми; 2) загальні назви: а) етнографічна лексика духовної культури; б) етнографічна лексика матеріальної культури; в) зооніми; г) терміни спорідненості; г) етніоніми [7].

Отже, як показав аналітичний аналіз теоретичної літератури, проблема виділення національно-культурної лексики (лінгвокультурам) та повнота її класифікації зумовлена багатьма як екстралінгвістичними, так й інтралінгвістичними факторами, а тому жодна з них не може бути вичерпною.

Численність випрацюваних класифікацій лінгвокультурам та строкатість їх функціональних типів спричинили той факт, що ще одним дискусійним питанням постає проблема визначення критеріїв виділення лінгвокультурам у текстах оригіналу.

У контексті нашого дослідження такими критеріями виокремлення українських лінгвокультурам у німецькомовних наукових історичних текстах є: 1) *семантичний* (виявляємо денотативний і конотативний зміст слів та словосполучень); 2) *граматичний* (визначаємо типові морфолого-словотвірні моделі, синтаксичні побудови, фразеологізми); 3) *стилістичний* (враховуємо можливість передачі такими мовними одиницями національного колориту, стилізації, інтимізації тощо); 4) *перекладознавчий* (лексика відноситься до безеквівалентної, так званих реалій, що, не маючи прямих відповідників, транслітеруються або транскрибуються, калькуються чи передаються описово або спеціально пояснюються у примітках до тексту).

Розглянемо детальніше способи відтворення українських лінгвокультурам у німецькомовних текстах історичної тематики з огляду на наведені вище критерії їхнього виокремлення.

Слід зазначити, що матеріалом дослідження послуговували праці Мартіна Ауста (нар. 1971 року у Ганновері) – сучасного німецького історика та викладача вищої школи, професора, коло наукових інтересів якого зосереджено на історії Східної Європи, зокрема Польщі, України та Росії. Саме спільне історичне минуле цих трьох країн і лягло в основу монографії «Польща та Росія в суперечці за Україну: конкуруючі спогади про війни XVII століття у період з 1934 до 2006 рік». У своїй праці науковець здійснює різноаспектний аналіз відносин між названими державами від початку XVII століття та показує інтерпретації історичних подій у різних часовий період – в епоху сталінізму, у повоєнний період та після розпаду Радянського Союзу й утворення нових незалежних держав.

Аналізуючи історичні події, М. Ауст виходить з культурно-історичної перспективи та опирається, окрім наукових джерел, як на візуальні (пам'ятники, плакати), так і на літературні (історичні романи) та музично-театральні аудіальні твори (історичні опери, фільми, театральні вистави). «Саме фокус на мистецько-медіальному рівні Geschichtskultur радянського та пострадянського періоду в Росії,

Україні та Польщі і відзначає роботу». Тому у монографії М. Ауста натрапляємо на велику кількість власних назв на позначення не лише відомих історичних постатей, а й імен діячів культури та мистецтва, а також назви творів (біблійонімів) та духовних витворів (ідіонімів).

Як показав аналіз ілюстративного матеріалу, найчастіше українські лінгвокультурами відтворюються за допомогою транскрипції чи транслітерації, калькування, супроводжуються коментарем або відповідними ілюстраціями.

За допомогою транскрипції та транслітерації М. Ауст передає **власні назви**, серед яких переважають **антропоніми**: *Danylo Nečaj*, *Maksym Kryvonis* (48), *Pavlo Skoropads'kyj* (131), *Volodymyr Ynnyčenko* (129), *Petljura* (169), *Tymošenko* (262), які можуть бути виражені як поєднанням імені та прізвища, так і окремо.

Другу за величиною групу онімів, які німецький науковець передає за допомогою транскрипції та транслітерації, становлять **топоніми**: *Kiev* (8), *Wolhynien*, *Charkiv*, *Bukowina* (11), *Perejaslav* (12), *ČyhyrynSubotiv*, *Korsun'* (47), *Zboriv* (49). Інколи в тому самому тексті подибуємо різні способи написання географічних назв: наприклад, місто Берестечко транслітерується по-різному: *Beresteczko* (49) та *Berestečko* (124).

Принагідно зауважимо, що тут часто трапляються **зіпероніми**, які можуть виражатися одним словом (*der Regisseur Savčenko* (101), *der Historiker Mychajlo Hruševs'kyj* (116), *der Kosak Bohun* (262), *die Stadt Proskuriv* (210), *die Region Kamjanec-Podilskyj* (210)), а також бути у складі словосполучення: *der Kiever Metropolit Syl'vester Kosiv* (49), *Ivan Vyhovs'kyj*, *Hetmander Zaporoher* (54), *der große ukrainische National dichter Taras Ševčenko* (116), *der erste Sekretär Kyryčenko* (210), *der ukrainische Historiker Ivan Kryp'jakevyč* (211), *der etablierte ukrainische Archäologeund Historiker Mychajlo Braičevskyj* (214), *der ukrainische Schauspieler Bohdan Stupka* (258), *der ukrainische Präsident Leonid Kučma* (273), *der Kiever Pracht boulevard Chreščatyk* (15), *die Kiever Schlucht Babyj Jar* (258).

Як показав аналіз ілюстративного матеріалу, німецький учений для відтворення українських лінгвокультурам користується транскрипцією та транслітерацією з обидвох мов (української та російської). До прикладу: „*Das Themades Buches – die Konkurrenz Polensund Russland sumdie Ukraine – hat sich auchinder Schreibweisevon Personen – und Ortsnamennie der gesch lagen. Ich habe mich darum bemüht, je nachdem, wessen Perspektive der Text wiedergibt, die polnische, ukrainische oder russische Transliteration zu nutzen. Doch hat auch dieses Prinzip seine Grenzen. Der Hetman der Kosaken Bohdan Chmel'nyc'kyj etwa wird in meinem Text durchgängig ukrainisch transliteriert. Für manche Namen wie zum Beispiel die Ortsnamen Kiev oder Wolga habe ich durchgängig die im Deutschen gebräuchliche populäre Form und nicht die wissenschaftliche Transliteration aus dem Ukrainischen...*“ (8)

Окрім власних назв, за допомогою транскрипції М. Ауст подає деякі суспільно-політичні лінгвокульту-

турема, зокрема **історичні**: *der Hetman, der Hetmanat* (55), *das Universal* (129); **етнографічні**, які відображають поняття як зі сфери культури та мистецтва: *die Rohrpfefe (dudka)* (91), такі і зі сфери побуту: *starke Biermar kenamens Perejaslavske* (210). Проте варто зауважити, що набагато частіше для відтворення історичних лінгвокультурем науковець звертається до поєднання транскрипції/транслітерації з іншими способами відтворення лінгвокультурем, тобто до комбінованої реномінації та калькування.

До слова, **комбінована реномінація**, утворена шляхом поєднання транскрипції з перифразою або гіперонімом, є, на наш погляд, одним із найбільш продуктивних способів відтворення лінгвокультурем, який, з одного боку, зберігає конотативну локальну сему, а з іншого – розкриває денотативне значення лінгвокультурема. При цьому М. Ауст використовує комбіновану реномінацію для відтворення всіх лексико-семантичних груп лінгвокультурем, зокрема і суспільно-політичних, де переважають **історичні**: *die Zeit Chmel'nyc'kyjs (Chmel'nyčyna)* (12), „*Einwurzelung*“ (*korenizacija*) (82), *der Rat der Kosaken (rada)* (51). Як бачимо, транскрипцію науковець подає переважно в дужках після перифрази чи пояснення поняття. Однак у деяких випадках спочатку наводиться транскрибована лінгвокультурема, а потім поняття пояснюється чи уточнюється, наприклад: *die Bulava, das Herrschaftszeichen des Hetmans* (211).

Комбінована реномінація використовується також і в інших групах онімів, серед яких: **ергоніми** (*die Bildungs vereinigung Prosvita* (169)), **ідеоніми** (*Schauspiel «Bohdan Chmel'nyc'kyj»* (91), *das Pauliner kloster Jasna Góra* (258)), **бібліоніми** (*die Zeitschrift «Ukrajina»* (211)).

Цікавим є той факт, що для адекватного відтворення українських лінгвокультурем М. Ауст досить часто вдається до **калькування** або використання напівкальки, що дає змогу шляхом буквального покомпонентного перекладу перенести лінгвокультурему в цільову культуру, а також зберегти її семантику. До прикладу, назви органів та носіїв державної влади: *die Zaporoher Sič* (47), *die Kiever Rus'* (110), *der galizische Landtag* (124), *die West ukrainische Volksrepublik* (129), *der ukrainische Nationalrat* (129). Окрім того, калькування зазначають і деякі **власні назви**, серед них: **ідеоніми**: *das Kiever Höhlenkloster* (56), *das Goldene Tor* (92); **бібліоніми**: *Die Geschichteder Ukraine-Rus'* (83) та **гідроніми**: *das Schwarze Meer* (49).

Трапляються випадки, коли М. Ауст по-різному подає власну назву – у вигляді транслітерації *Žovti Vody* (47) та калькованого перекладу *die Schlacht and engelben Wassern* (92). Слід зазначити, що такий онім німецькою не ідентифікується. Тому, на нашу думку, було б доречно уніфікувати способи передачі тих самих власних назв у всій площині тексту.

М. Ауст у своїй праці неодноразово комбінує кальку з транслітерованою назвою (*natioanler Befreiungskrieg (nacional'no-vuzvol'navijna)* (255)), спочатку пояснює, а потім наводить скорочення чи абревіатуру української лінгвокультурема: (*ein ukrainischer Zentralrat, Radagenannt* (129), *die Ukrainische Volksrepublik (Ukrajins'ka Narodnja*

Respublika, kurz UNR) (131), *die Ukrainische Aufstands-Armee (Ukrajins'ka Povstans'ka Armija, abgekürzt UPA)* (252). Як бачимо, такий спосіб відтворення поширений здебільшого для передачі історичних лінгвокультурем.

Проте поєднання гіперонімічної назви з калькованою (*ein Buch mit demprägnanten Titel «Die Ukraine ist nicht Russland»* (273), *der Ukraine roman „Zwölf Ringe“* (91)) та транслітерованою водночас (*Kosakenchronik „Augenzeugenchronik“ (Litopyssamovydcja)* (57), *der ukrainische Film «Gebet für Hetman Mazepa» (Molytva za hetmana Mazepu)* (269), *die Zeitung «Junge Ukraine» (Ukrajina moloda)* (273)) є найбільш типовим для відтворення бібліонімів.

Важливим джерелом на шляху до реалізації етнокультурної специфіки українських лінгвокультурем в німецькомовних наукових історичних текстах, на нашу думку, слугує український фольклор, до якого звертається дослідник, характеризуючи, наприклад, постать Богдана Хмельницького: *«Die anonyme Dichtkunst der Zeit hat in Chmel'nyc'kyj einen Auserwählten (izbrannyj) sehen wollen, der „die Ukraine auf die Beine gestellt hat“ (Črez jogo Ukrajina na nohy povstala). Weiter wird Chmel'nyc'kyj als ein hellstichtiger Führer und Held, dem Vaterland von Gott gegeben, tituliert, der die Herrschaft der Schlachta auf ewig vertrieben habe (Vožd', jasnovidec, heroj, otčyzni darovanyj bohom, panstvo šlachetne navik vyhnav iz bat'kivs'kych mež)»* (56). М. Ауст подає транслітеровані з української мови назви чи текстові фрагменти у дужках безпосередньо після їхніх німецькомовних відповідників.

У контексті нашої роботи лінгвокультурема в текстах наукового дослідження історичного спрямування виконують не лише етнокультурну функцію, а й пізнавальну, що зумовлено науковим жанром праці. Тому М. Ауст нерідко надає детальні метатекстові коментарі для пояснення лінгвокультурем, які, окрім особливого значення для історії чи культури України, характеризуються образністю, а тому потребують додаткового тлумачення. Так, наприклад, безпосередньо в тексті праці знаходимо лінгвокультурему *Kobzarsänger* (91), значення якої експлікується у виносці цитатою з праці іншого дослідника історії та культури України: *„Die Kobzar sänger sind ein Phänomen des 16. bis 18. Jahrhunderts: „Es erscheint eine neue Form historischer Dumen – lyrisch epische Gesänge rezitativer Art, – die die Heldentaten der Kosaken in ihrem Kämpfen mit Türken, Tataren und Polen verherrlichen. Im Zusammenhang damit entsteht die besondere Schicht der Bandura – oder Kobzarsänger“.*

Одночасно натрапляємо на випадки, коли коментар введено безпосередньо в тексті праці: так, М. Ауст спочатку використовує лінгвокультурему *Taras Bul'ba*, розповідаючи про проект одноіменного фільму, а потім науковець надає коментар про головного персонажа та твір М. Гоголя: *„Taras Bul'ba heißt eine 1835 in St. Petersburg erschienene Erzählung, in der ihr Autor Gogol' sich mit ukrainophiler Absicht daran versucht, aus dem Stoff der Kosakenaufstände im Polen des späten 16. und vor allem 17. Jahrhunderts eine Erzählung zu schaffen, die den hohen Ton pathetischen Ringens der orthodoxen Kosaken um ihre Befreiung von polnischer Herrschaft trifft“* (252).

Для відтворення українських лінгвокультурем у праці М. Ауста важливою є візуальний складник. Наприклад, на рис. 1–2 бачимо, як науковець доповнює текст ілюстраціями. Тут йдеться про **візуальні джерела: картини**: (*Bildeinesunbekanntenkünstlers „Der Kosak Mamaj“* (91)), **ілюстрації**, зокрема у пресі, написи на яких („Auf ewig mit dem großen russischen Volk“ (*Navikyvelykymrossijs'kymnarodom*) (211)) дослідник пояснює. Такі світлини, малюнки та ілюстрації унаочнюють елементи української культури та значно полегшують сприйняття українських лінгвокультурем німецькомовною спільнотою.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Отже, у роботі доведено, що лінгвокультурем – це комплексні мовні одиниці різного лінгвістичного статусу, що становлять діалектичну єдність лінгвістичного та екстралінгвістичного.

Різноманітні класифікації лінгвокультурем зумовлені як екстралінгвістичними, так й інтралінгвістичними факторами, а численні їхні типи дають можливість отримати уявлення про культурну специфіку тієї мовної спільноти, до якої вони належать. Критеріями виокремлення українських лінгвокультурем у німецькомовних наукових історичних текстах вважаємо: 1) *семантичний*; 2) *граматичний*; 3) *стилістичний*; 4) *перекладознавчий*. Способами відтворення українських лінгвокультурем у німецькомовних наукових історичних текстах є: транскрипції чи транслітерації (50%), калькування (25%), супроводжувані коментарем (15%) або відповідними ілюстраціями (10%).

Перспективним видається дослідження способів відтворення українських лінгвокультурем у німецькомовних наукових текстах іншого тематичного спрямування.

Рис. 1. Візуальний складник відтворення лінгвокультурем

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы : [учеб. пособие] / В. С. Виноградов. – М. : КДУ, 2004. – 240 с.
2. Воробьев В. В. Лингвокультурология / В. В. Воробьев. – М. : Изд-во Российского университета дружбы народов, 2006. – 112 с.
3. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Жайворонок – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
4. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : [словник-довідник] / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
5. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : [навч. посіб.] / В. І. Кононенко. – К. : Вища шк., 2008. – 327 с.
6. Маслова В. М. Введение в лингвокультурологию / В. М. Маслова. – М. : Наследие, 1997. – 207 с.
7. Тургунтаева Г. А. Функционирование лингвокультурем в информационно-рекламных текстах: на материале казахского, русского, английского языков : автореф. дисс. ... кандидата филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Г. А. Тургунтаева. – Бишкек, 2012. – 25 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Aust Martin. Polen und Russland im Streit um die Ukraine. Konkurrierende Erinnerungen an die Kriege des 17. Jahrhunderts in den Jahren 1934 bis 2006 / Martin Aust. – Wiesbaden : Harrassowitz Verlag, 2009. – 337 S.